

LENDL ADOLF

„Kintjártam a minap az állatkertben és nem bántam meg. Jólesik néha egy kis környezetváltozás — meséli a barátom.

A barátomnak alighanem igaza van. Öregnek, fiatalnak egyaránt tanulságos, szép és szórakoztató a pesti állatkert. Kiállja az összehasonlítást a legszebb Zookkal is. Van itt néznivaló temérdek, de a nagy nézelődésben már szinte teljesen elfelejté a fővárosi ember, hogy Budapest e gyönyörű látványosságának kigondolója, megteremtője és első igazgatója egy szerény tudós: *Lendl Adolf*.

A kiéhezett csödtőmeg

A mai állatkert elődje az Állat- és Növényhonosító Társaság volt, melyet egy másik kitűnő tudós, a görög eredetű magyar: *Xantus János*nak köszönhetünk. Ez a nyugtalan vérű görög ember, mikor már keresztben és hosszában végigkósálta a világot: pozíciót, kitüntetés, mindent künnhagyva, hazajött Magyarországra, mert rájött, hogy csak itt érzi jól magát. Idehaza azután nyelbeütötte az Állat- és Növényhonosító Társaságot és megszínálta az első pesti állatkertet. Ez a társaság, mely az első állatkertet pénzelte: állandóan pillanatnyi pénzzavarban szenvedett, aminek perse a szegény vadállatok itták meg a levét. Egy napon azután beadta a kulcsot az Állat- és Növényhonosító Társaság. Csödbe került. Mivel pedig a szegény vadállatok a hatóságok biztatásaival és kormányigérettel nem laktak jól: a belügyminiszter kapta magát és az egész „csödtőmeget“ a kiéhezett orosz-lánokkal és girhes rókákkal együtt a főváros nyakába szóta.

A város eleinte prüszkölt és szabadkozott a terhes ajándék miatt, de végül mégis csak elfogadta és *Lendl Adolf* a „csödtőmeg“ felhasználásával egy olyan tüneményes állatkertet fabrikált, hogy csodájára jártak. Világjáró útján szerzett tapasztalatait, tudását, ötleteit, mind-mind beledolgozta ebbe a művébe és sokszor napokig tervezgetett, tanakodott Neuschloss Kornállal, a nemrég elhunyt kitűnő építésszel, hogy miképpen építsék a zsiráf-házat; milyen legyen a víziló fürdőmedencéje és mivel kedveskedjék a krokodilusoknak, hogy otthonosan érezzék magukat nálunk.

Perse sok tréfát faragott róla, sokat mosolygott, humorizált rajta ez a tréfacsináló, humorra hajlamos város. Még *Eötvös Károly* is kifigurázta.

A „Gundel“-t akkoriban *Vampeticsnek* hítták. *Vampetics* süre, bora, főzte, híres volt és a Vajda is szívesen elsörözgetett a nagy állatkerti vendéglőben, melynek hatalmas területét olcsó pénzért bérelte a nagyszerű vendéglős az állandó pénzzavarral küzdő állatkerti társaságtól. *Vampeticsnek* nem konvenált az új gazda, pört is indított a város ellen s régi törzsvendégét, *Eötvös Károlyt* megkérte, hogy szőljön érdekében egy zokszót a városatyák parlamentjében. *Eötvös Károly* fel is szólalt és csúnyán lepecskondiázta az új állatkert terveit. A városatyá urak a hasukat fogták a jóízű beszéd hallatán.

— De ez még mind semmi — mondta többi között *Eötvös Károly*, mikor a „girhes orosz-lánokról és a tetves tigrisekről“ már mindent elmondott. — Ez mind semmi, de tengeri akváriumot is akarnak csinálni ezek az állatkerti emberek, pedig tudhatnák, hogy az akváriumhoz mindennap két vagon friss tengeri vizet kell hozatni az Adriából...

Erre már *Lendl Adolf* is közbeszólt, ki szintén városatyá volt abban az időben.

— Nincs szükség tengervízre, mert a tengervizet már mesterségesen is elő tudjuk állítani!

A közbeszólásra fölvetette hatalmas kerek fejét a Vajda. Apró szeme, húsos szája gúnyosan mosolygott, mikor visszavágott:

— Itt van ni! — mondta. — Már a tenger is hamisítja!

A bírsalmasajt export

Lett erre nagy kacagás. Mindenki *Lendl* kontójára derült. De azért *Lendl Adolf* mégis megépítette a pesti állatkertet. Szemük

Aki ismerte ezt a sápadtarcú, kevésszavú, hihetetlenül szívós és szerény tudóst, el sem tudta képzelni, hogy honnan szedi a sokféle tudást és tengernyi ötletet. Mindenhez értett, valósággal ezermester volt. Az igaz, hogy jó iskolába járt, mert bekósálta a világot és mindent észrevett, mindent meglátott, ami útjába akadt. Tapasztalatainak gazdag tárházát pedig tékozló módon szórta mindenfelé *Lendl*, kinek tudása meglepő gyakorlati érzékkel párosult.

Délvidéki sváb szülők gyermeke volt, de izzott benne a magyar fajszerelet. Tanárnak indult, aztán fiatalkorában elkísérte *Herman Ottót* a fjordokra. A Jeges-tenger apró szigetein együtt tanulmányozták a madarak életét. Bekósálta a fél világot. Járt Kisázsia belsejében. A Kaukázusban találkozott a mi kuvasz-kutyánk őseivel. Ott *kvasz*nak hívják. Megfordult Ausztráliában, Dél-Amerikában. Kósált Chileben, a Kordillerákon. Bolyongott Argentína néptelen pampáin. (A fia Buenos Airesben gépészmérnök.) És amerre járt, ahol megfordult, mindenütt tanult valamit. Egyik-másik helyen exotikus állatokat gyűjtött a Nemzeti Múzeum megbízásából.

Volt képviselő, volt városatyá; Németországban kitanulta a preparátorságot és zoológiai laboratóriumában 22 év alatt harmincnégyezer madarat és háromezernél több emlőst tömött ki. És bár otthagyta a tanári pályát, nem lett hűtlen hozzá, mert egész életében tulajdonképpen mást se tett, mint tanított. Most is azt teszi. Hol szóval, hol írásban: könyvben, újságcikkekben, meséli a keszthelyieknek — mert most ott lakik —, meg a dunántúli parasztagzáknak, hogy világjártában mit látott, mit tanult és azt a sok mindenfélét mi módon hasznosíthatná a magyar gazda.

Érdekes ez a sápadtképi, hallgatag ember, mikor megszólal. Arca, beszéde kiszínesezik. Egy kis könyvében, melyben sok-sok okos és tanulságos dolgot összeírt: propagandát csinál a bírsalmasajtnak s rá akarja venni a földijeit, hogy rendezkedjenek be nagyban való bírsalmasajt-főzésre, mert a Norvég Fjordokon és Dél-Amerikában egyaránt nagy a piaca a bírsalmasajtnak. A nagy tengeri hajók számára is keresett cikk ez az édesség és a bírsalmasajt-exportból megélne néhány magyar falu. Ezt az ötletet az jutatta eszébe, hogy egy szegény parasz-asszony egy-két kiló bírsalmát akart eladni neki; 15 darab öklömnyi illatozó, arany-sárga bírsot 80 fillérért.

— En Gyenesen lakom — mondja a szegény asszony —, de a gyümölcs Vonyarcson termett a hegyen. Tegnap este voltam érte. Ma reggel kora hajnalban indultam hazuról ide Keszthelyre. Mert nem volt 8 fillérem helypénzre, nem állhattam sorba a piacon; hát jártam ide-oda, bolyongtam; házról-házra vittem ezt a pár szem szép termésemet, most sietnék haza, hátha éhezik a gyerek...

Lendl meg a felesége közben kiszámítja, hogy Gyenestől Vonyarcig a hegyre oda- és vissza 8 km; Gyenes—Keszthely oda-vissza másik 8 km; órahosszat ácsorogni, kosárral a fején házalni egy délután, egy délelőtt és ráadásul egy kis eladó termés, melyért végeredményben egy pengő harminckét fillért kapott az asszony.

— Szegény a nép errefelé, nagyon szegény! — teszi hozzá *Lendl*.

Azután elmeséli, hogy a chilei Kordillerákban, meg az argentinai pampákban való utaztában miképpen jött rá, hogy megérné a fáradságot, ha idehaza a földművesnép bírsalmatermelésre adná magát. A lovrini svábok meggazdagodtak a korai borgonyatermelésből; a dettai svábok Odesszától Kairóig árulják a cirokseprőt. Miért ne boldogulnának a gyenesi, diási és vonyarci parasztek is, ha élelmeskednének. Beszél arról, hogy miképpen kell pakolni a tojást, hogy jobb árat fizessen érte a német. Meg hogy Kis-Ázsia belsejében fontos élelmicikk a tarhonya, melyet Kanadából szállítanak oda, pedig a kanadai ízetlen, szétmáló tarhonya, jóságban közel sem jár az ízes magyar tarhonyához.